

Hogyan gondolkodnak a közgazdászok?

Elmélet, modellalkotás,
empirikus tesztelés,
alkalmazások

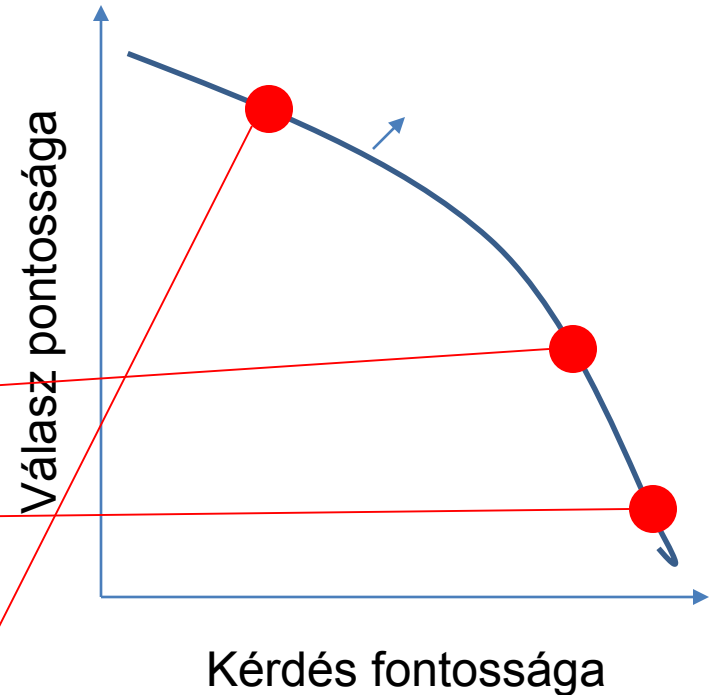

Terminológia

- Átváltás, alternatív költség, határ-, racionalitás, ösztönző, jószág, infláció, költség, kereslet, kínálat, piac, munkanélküliség...
- Minden tudományterületnek van saját terminológiája
- Matematika
 - Polinom, integrál, axióma, hasáb...
- Pszichológia
 - Kognitív disszonancia, ego...
- Fizika
 - Erőkar, kvark, áramerősség...

A tudományos módszer

- Megfigyelés, elmélet, és még több megfigyelés
- Mi az a kérdés, amire felelni akarunk? Pl.
 - Mennyit ér a munkaerőpiacon +1 év a felsőoktatásban?
 - Mi a gazdasági ciklusok fő oka?
 - Mennyivel esne vissza a forgalom a belvárosban, ha 1000 Ft-os behajtási díjat vezetnénk be a Nagykörúton?

A közgazdász mint tudományos kutató

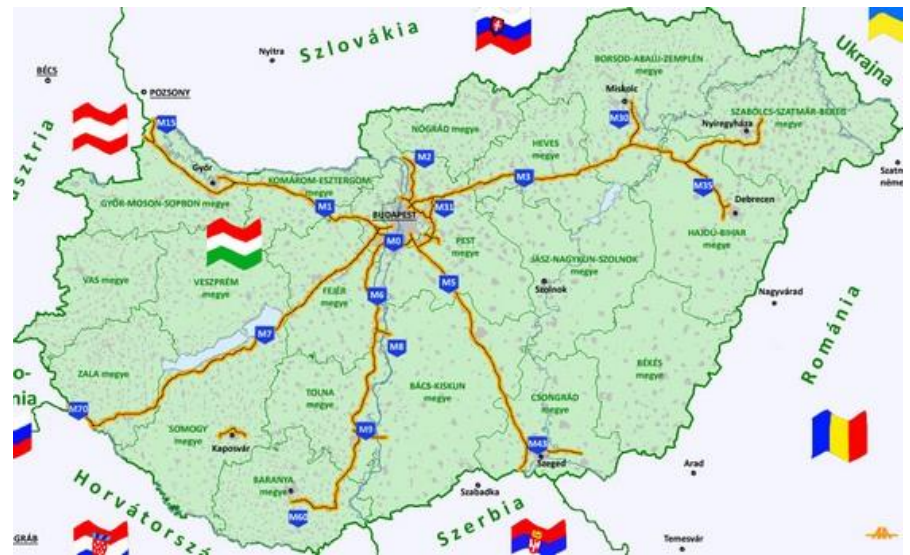
- Megfigyelés
- Elmélet: feltételezések, levont következtetések (modell)
- Hogyan ellenőrizzük az elméletet?
 - Kísérletek?
 - Nehéz / lehetetlen
 - Természetes kísérletek fokozott vizsgálata
 - Nem kísérleti adatok vizsgálata

A közgazdász mint tudományos kutató

A feltételezések szerepe

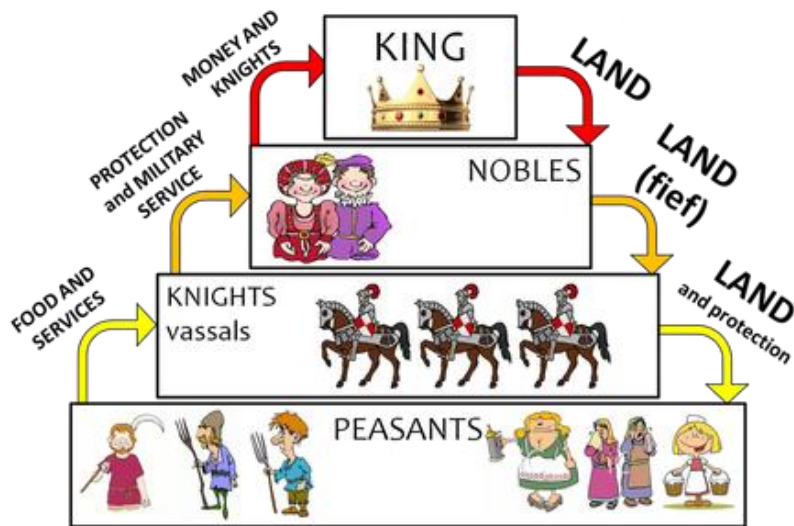
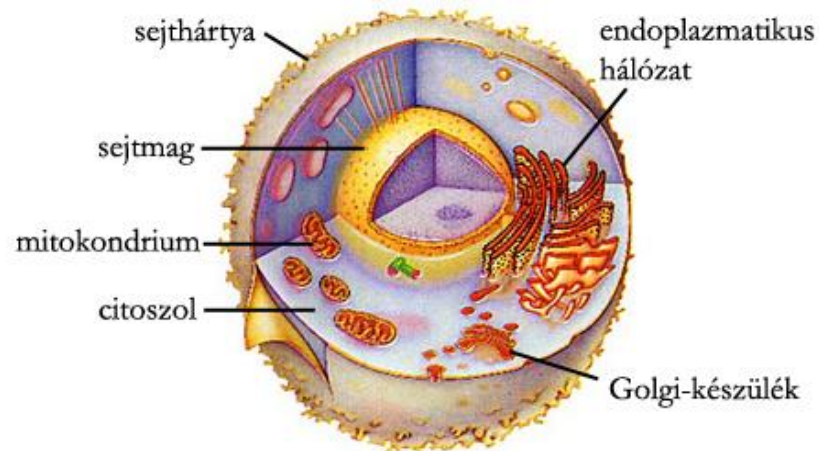
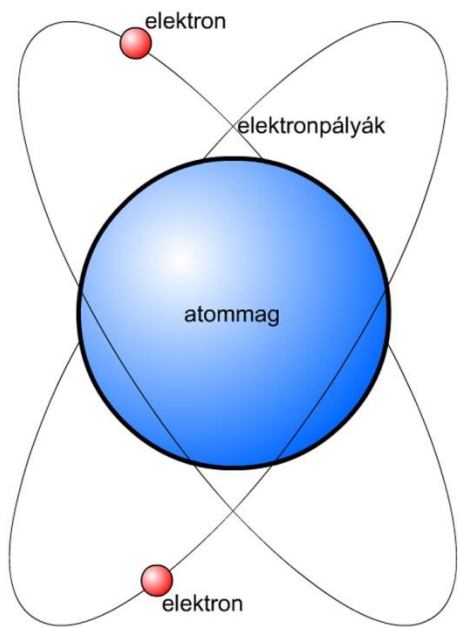
- A megértés feltételezésekre támaszkodik
- Feltételezések
 - Leegyszerűsítik a bonyolult világot
 - Könnyebb megérteni
 - A probléma lényegére irányítják a gondolkozást
- A tudományos gondolkodásban a megfelelő feltevések megtalálása a művészet
- Eltérő feltevések eltérő kérdések megválaszolására
- Különböző feltételezések
 - Rövidtávú hatások (pl. változatlan árak / bérek)
 - Hosszútávú hatások (pl. árak / bérek itt már változnak)

Mi a modell?

Mi a modell?

- Modellek középiskolából?

Feudal Pyramid of Power

Közgazdasági modellek

- Egyenletek (és ábrák)
- Pl. Solow-modell (alapvető makroökonómiai modell – nem kell tudni, csak illusztráció)

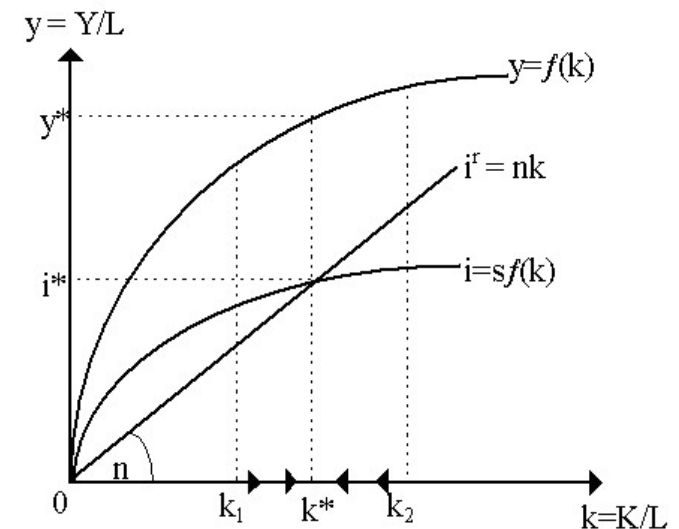
$$Y = AK^\alpha L^{(1-\alpha)}$$

$$I = sY$$

$$K_t = sY - (1 - d)K_{t-1} + K_{t-1}$$

$$L_t = (1 + n)L_{t-1} = e(b - d)N_{t-1}$$

$$A_t = (1 + g)A_{t-1}$$

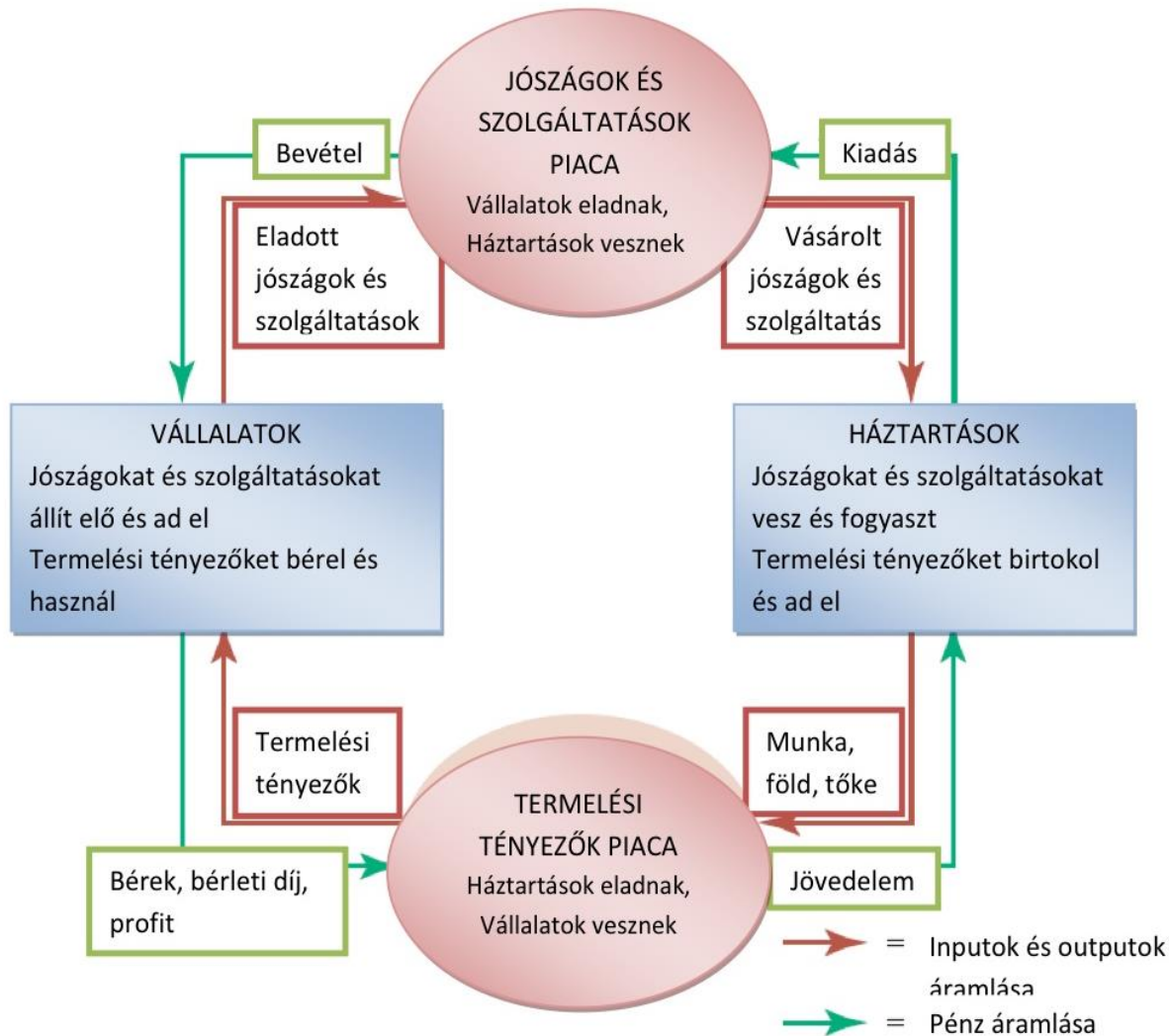

Közgazdasági modellek

- Feltételezések és következtetések
- Sok részlet elhagyása - így láthatjuk meg, hogy mi az, ami igazán fontos
- A valóság leegyszerűsítése annak érdekében, hogy jobban megérthessük azt
- Persze a túlzott leegyszerűsítés sem jó (→ átváltás)

- Két egyszerű példa:
 - A gazdaság körfolyamata
 - A termelési lehetőségek határa

A gazdaság körfolyamata

A „modell” nem feltétlen jelent egyenleteket, csak gondolkodási keretet
→ ez esetben egy folyamatábrára

Téglalap: a modell szereplői

Kör: a piacok

Piros/zöld nyilak: szolgáltatás és ellenszolgáltatás

A gazdaság körfolyamata

- Szereplők:
 - Vállalatok
 - Árukat és szolgáltatásokat állítanak elő
 - Termelési tényezőket bérelnek
(munkaerőt foglalkoztatnak, irodát bérelnek, hitelt vesznek fel stb.)
 - Háztartások
 - Árukat és szolgáltatásokat fogyasztanak
 - Termelési tényezőket birtokolnak és kínálnak fel
(munkaerő, megtakarítás)

A gazdaság körfolyamata

- Piacok: ahol a szereplők „találkoznak” egymással, és egymásra hatnak
- Áruk és szolgáltatások piacai:
 - A vállalat árul (kínálat)
 - A háztartás vásárol (kereslet)
- A termelési tényezők piacai:
 - A háztartás árul (kínálat)
 - A vállalatok vásárolnak (kereslet)

A gazdaság körfolyamata

- Leegyszerűsítés? Pl.
 - Nincs állam
 - Adót vet ki, jövedelmet csoportosít át
 - Saját maga is vásárol
 - Saját maga is árul
 - Nincs nemzetközi kereskedelem
 - Lehet venni/adni termelési tényezőt (vendégmunka, FDI)
 - Lehet venni/adni árut szolgáltatást

Termelési lehetőségek határa

Második modellünk: A termelési lehetőségek határa

- Tekintsük adottnak egy gazdaságban a termelési tényezőket (avagy erőforrásokat: tőke, munkaerő, humántőke, föld stb.) és a technológiát
- Milyen outputkombinációk hozhatók létre adott mennyiségű inputból és technológiából?

Termelt autók mennyisége (db)

3,000

2,200

2,000

1,000

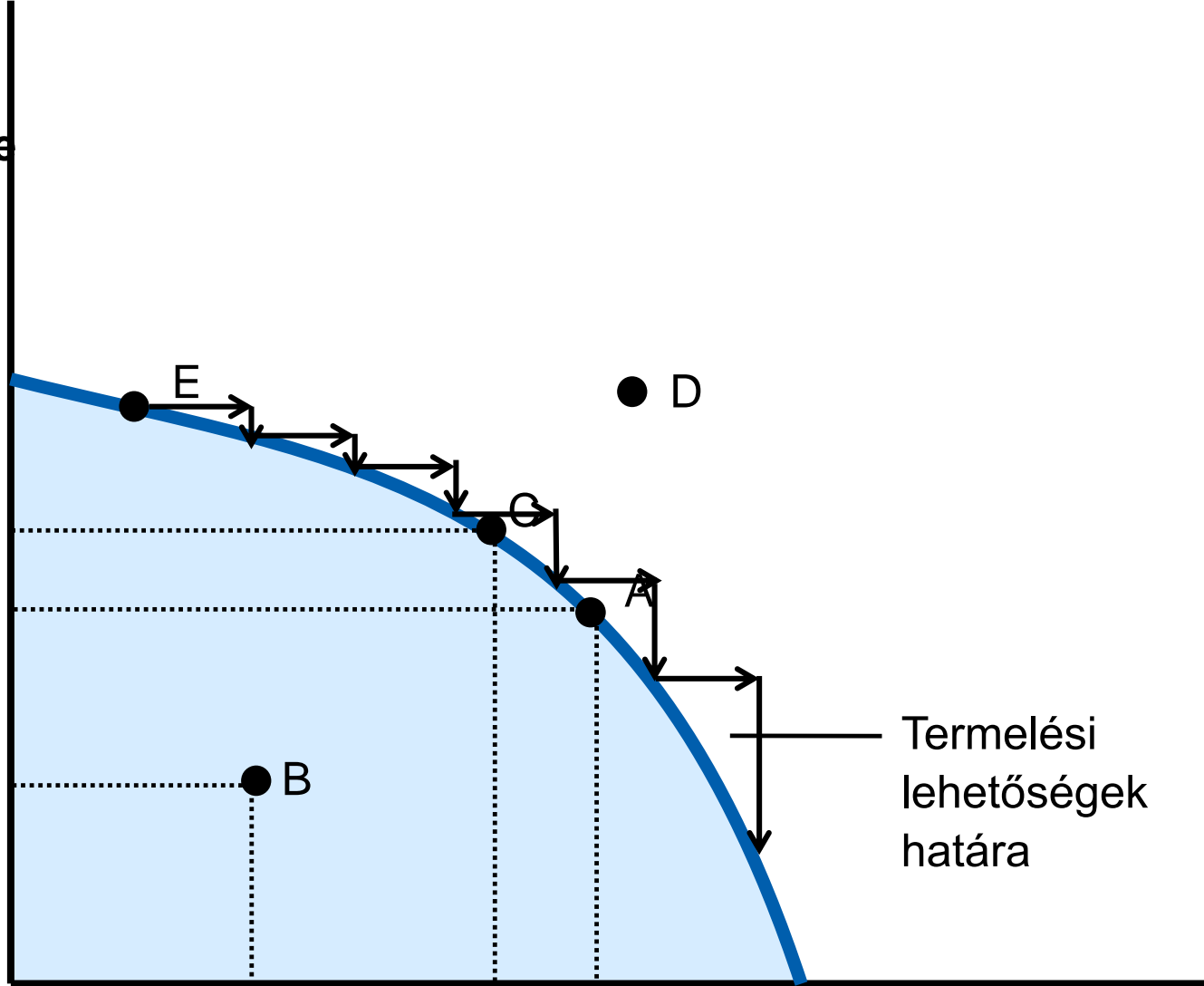
300

600

700

1,000

Termelt krumpli mennyisége (Kg)

Termelési lehetőségek határa

- A termelési lehetőségek határa megmutatja azokat az output-kombinációkat, amiket a gazdaság elő tud állítani.
- A gazdaság bármilyen kombinációt elő tud állítani, ami a határon belül vagy rajta van.
- A határon kívüli pontok nem megvalósíthatók a gazdaság számára rendelkezésre álló erőforrásokkal.

Termelési lehetőségek határa

- Milyen fogalmakat illusztrál az ábra?
 - Hatékonyság
 - Átváltások
 - Alternatív költség
 - (Gazdasági növekedés – később)

Termelési lehetőségek határa

- A termelés hatékony szintje
 - A gazdaság a maximumot állítja elő
 - A szűkös erőforrásokból
 - A termelési lehetőségek határán lévő pontok
 - Átváltás:
 - Az egyetlen mód, hogy az egyik jószágból többet csináljunk, hogy kevesebbet csinálunk a másiktól
 - A görbe meredeksége adja meg
- A termelés nem hatékony szintjei
 - A termelési lehetőségek határán belül lévő pontok

Termelési lehetőségek határa

- Az egyik jószág alternatív költsége:
 - Amennyit fel kell adni a másik jószágból
- Kifelé görbülő (domború) termelési lehetőségek határa
 - Nem szükségszerű – lehetne egyenes is

Termelési lehetőségek határa

- Mit jelent, ha domború?
 - Egy autó alternatív költsége magasabb, ha a gazdaság sok autót és kevesebb krumplit állít elő
 - Egy autó alternatív költsége alacsonyabb, ha a gazdaság kevesebb autót és sok krumplit állít elő
- Miért lehet ez?
 - Azokat a tényezőket állítják át előbb a második jószág termelésére, amelyek eleve kevésbé voltak alkalmasak az elsőére
- Ha feltettük volna, hogy az erőforrások egyformán alkalmasak a két jószág előállítására, akkor egyenes

Termelési lehetőségek határa

Termelt autók mennyisége (db)

4,000

3,000

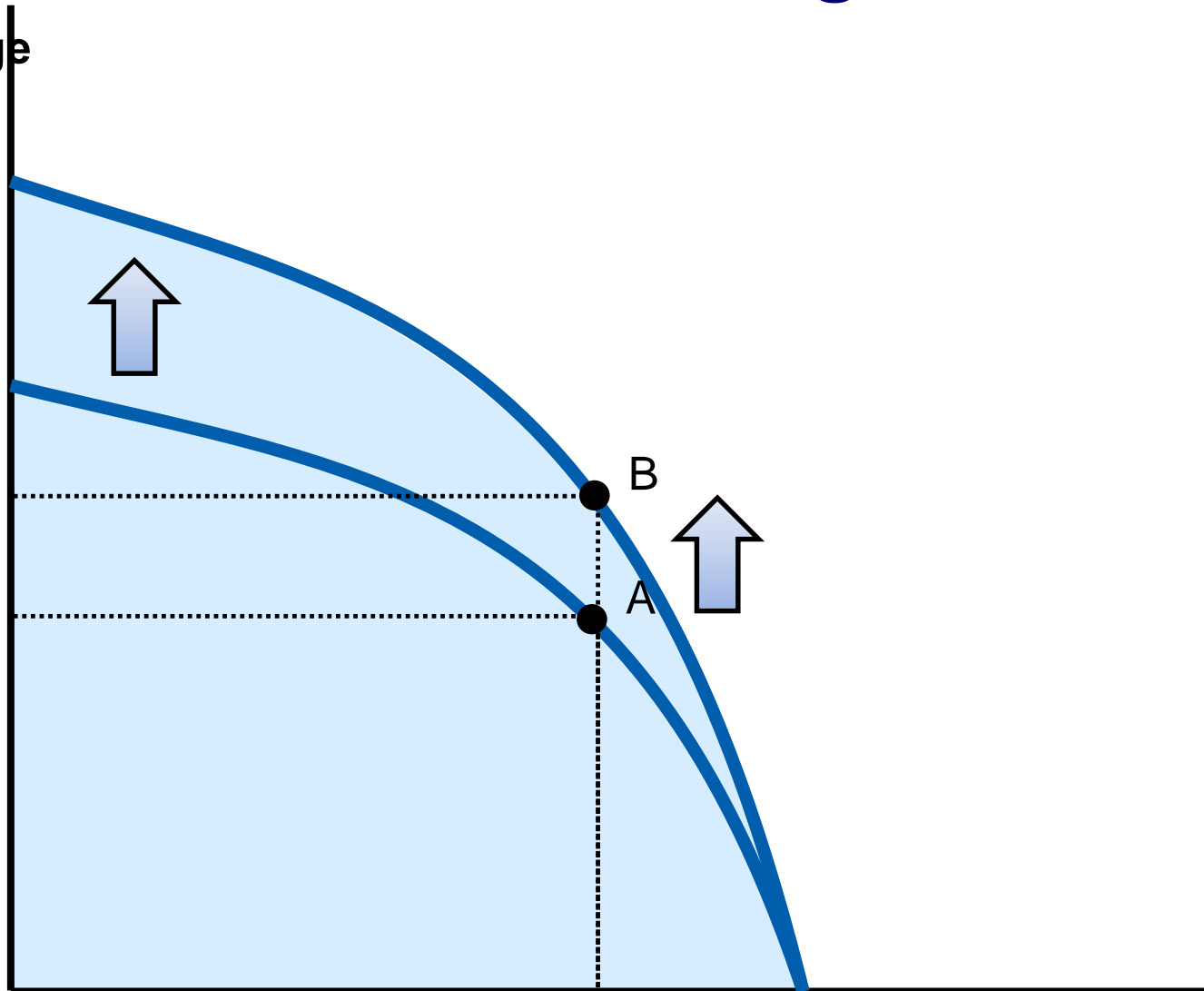
2,600

2,000

700

1,000

Termelt krumpli mennyisége (Kg)

Termelési lehetőségek határa

- Technológiai haladás
 - A termelési lehetőségek határa kifelé tolódik
 - Gazdasági növekedés
 - Mindkét termékből többet állítanak elő

A közgazdász mint politikai tanácsadó

Pozitív vs. normatív elemzés

- Pozitív állítások
 - Leíró (célja megérteni, hogy milyen a világ)
 - Bizonyítékok vizsgálata alapján megerősítés vagy elvetés
- Normatív állítások
 - Azt próbálja előírni, hogy hogyan kellene működni a világnak
 - Értékek szerepe

KÉRDÉS

- Pozitív vagy normatív állítás?
 1. „A minimálbérből származó jövedelememelkedés sokkal többet ér, mint a foglalkoztatottság kis csökkenése.”
 2. „A minimálbér növelése csökkenteni fogja a legkevésbé képzetek foglalkoztatottságát.”
 3. „A magasabb költségvetési hiány következtében általában nő a kamatláb.”
 4. „A kormánynak adóztatnia kell a dohánycégeket, hogy a bevételből finanszírozza a betegek kezelését.”
 5. „Az árszínvonal csökken, ha nő a pénzmennyiség a gazdaságban.”
 6. „A progresszív adórendszer igazságtalan, mert a szorgosabb emberek aránytalanul sokat fizetnek be a közösbe.”

MEGOLDÁS

1. normatív
2. pozitív
3. pozitív
4. normatív
5. pozitív
6. normatív